

Villreinen – et dyr godt tilpasset livet i høyfjellet

Foto: Olav Strand

Villreinen i Norge lever i et tidvis ugjestmildt miljø. Særlig lange, kalde vintre og næringsfattige forhold for et så stort dyr krever spesielle tilpasninger. Villreinen har en tilpasset kroppsbygning, fysiologi og livsførsel som gjør den i stand til å overleve i det norske høyfjellet.

En rekke kroppslige særtrekk gjør det mulig for villreinen å takle en hard vinter i høyfjellet. *Klauvene* er utformet slik at de bærer godt på snø og annet løst underlag. Klauvene har sin egen årssyklus. Om sommeren er forputene relativt store og myke, mens de om vinteren er mindre og hardere. Utformingen er dessuten slik at de kan brukes som "snøskuffer", slik at reinen kan grave seg ned til mat under relativt tykt snødekke (inntil 90 cm under gode forhold).

Foto: Brita Homleid Lohne

Luktesansen er også fremragende. Avhengig av snøens konsistens kan reinen lukte lav under snømatter med tykkelse over 60 cm. *Nesa* har dessuten en helt spesiell oppbygning, som minsker varme- og væsketap. En innvendig "krøllete" struktur gir en stor overflate. Ved innpust varmes luften opp før den går ned i lungene. Ved utpust trekkes varmen ut, slik at den beholdes i kroppen. Dessuten kondenseres fuktighet i de kaldere delene av nesa, noe som igjen brukes til å fukte ny innpust. Slik minimeres også væsketapet. Dette er grunnen til at du aldri ser damp fra villreinens pust selv på kalde dager.

Reinen har en *svært tett pels* med luftfylte hår. Den har tre ganger så mange dekkhår som andre hjortevilt, faktisk hele 700 hår/cm² og i tillegg ca. 2000 hår/cm² i et tett lag med underull. Den tykke pelsen, sammen med fettlag, isolerer svært effektivt mot vind og nedbør. Lufttemperaturen må falle under -40 °C før reinen trenger å øke stoffskiftet. Pelsen isolerer så godt at snøen ikke smelter når reinen ligger på den. Pga.

de luftfylte hårene flyter dessuten reinen godt og er derfor en utmerket svømmer.

Foto: Brita Homleid Lohne

Vinteren er likevel en flaskehals for reinen. Tilgjengelige *matressurser* er i all hovedsak begrenset til karbohydratrike lavarter, slik som gulskinn, kvitkrull og grå og lys reinlav, noe de spiser inntil 5 kg av daglig. I motsetning til våre andre hjortedyr kan reinen pga. spesielle mikroorganismer i vomma, utnytte lav som vintermat. De ulike lavartene er allikevel stort sett som vedlikeholdsfôr å regne, fordi de er fattige på protein. Villreinen er det vi kaller en "kapitalprodusent". I dette ligger det at den sommerstid inntar proteinrik mat. Dette lagres på kroppen som fett. Denne "kapitalen" tærer dyrene på vinterstid. Allikevel går reinen på "sparebluss" om vinteren og senker energibruken til et minimum. Ca. halvparten av døgnet går med til beiting, mens den andre halvparten brukes til hvile. Bevegelsene begrenses til 0,5-2 km per dag.

Reinen er det eneste av våre hjorteviltarter der *begge kjønn bærer gevir*. Geviret er et slags "statussymbol" og brukes til å hevde dominans. Bukkene mister geviret sein høst/tidlig vinter. Simlene bærer sitt gjennom hele vinteren og har dermed

høyest status. De kan bruke geviret til å jage vekk bukkene fra de beste beitegroperne. Dette kommer både det voksende fosteret i magen til simla, og den snart et år gamle kalven til gode.

En nøkkelfaktor for å overleve i et næringsfattig høyfjellsmiljø er evnen til å søke områder med de beste ressursene til ulike årstider. Reinen er derfor en ekstremt arealkrevende art og kan tilbakelegge store avstander mellom vinterbeite, kalvingsområder og sommerbeite. På Hardangervidda er f. eks gjennomsnittlig årlig *migrasjonssyklus* ca. 15 mil.

Villreinens *flokkdannelse* er en klar tilpasning til det åpne landskapet som fjellet jo er. Flokkatferden gir et kollektivt vern mot rovdyr og andre farer. Dette bidrar på den annen side også til at reinen krever så store arealer.

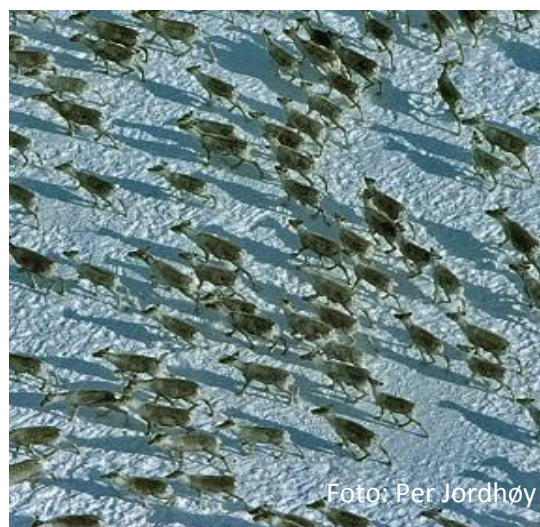

Foto: Per Jordhøy

- Punsvik, T. og Jaren, V. 2006. Målrettet villreinforvaltning – skjøtsel av bestander og bevaring av leveområder. Tun forlag, Oslo. 195 s.
- Skogland, T. 1994. Villrein – fra urinnvåner til miljøbarometer. Teknologisk forlag, Oslo. 143 s.
- Strand, O., Bevanger, K. & Falldorf, T. 2006. Reinens bruk av Hardangervidda. Sluttrapport fra Rv7-prosjektet. – NINA Rapport 131. 67 s.
- Wikipedia